

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВТА НА ЧОВЕКА
ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ИЛИЯ ПЕТРОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 19202/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

24 април 2012 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

24/07/2012

На основание член 44 § 2 от Конвенцията настоящото решение е окончателно. То може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото на Илия Петров срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Лех Гарлицки (Lech Garlicki), *председател*,
Давид Тор Бьоргвинсон (David Thór Björgvinsson),
Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),
Георге Николау (George Nicolaou),
Леди Бианку (Ledi Bianku),
Здравка Калайджиева
Небойша Вучинич (Nebojša Vučinić), *съдии*,
и Фатош Арачи (Fatoş Araci), *Заместник-секретар на*

Отделението,

След обсъждане в закрити заседания на 8 септември 2009 година и на 3 април 2012 година,

Постановява следното решение, взето на последната посочена дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 19202/03) срещу Република България, подадена на 22 май 2003 г. в Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „Конвенцията“) от българския гражданин г-н Илия Василев Петров („жалбоподателят“).

2. Българското правителство (наричано по-нататък „Правителството“) се представлява от своя агент г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди по-специално, че е понесъл тежка травма поради липсата на обезопасяване на електрически трансформаторен пост и излага обстоятелството, че българската правораздавателна система не е могла да идентифицира отговорните за този инцидент служители и организации, както и обстоятелството, че той не е бил обезщетен за материалните и моралните вреди, които е понесъл.

4. С решение от 8 септември 2009 г., след като е приел, че оплакванията на жалбоподателя трябва да бъдат разгледани в светлината на членове 2 и 8 от Конвенцията, съставът е обявил жалбата за допустима.

5. След като съставът е решил, че не е необходимо да се провежда съдебно заседание по съществото на делото (член 59 § 3 *in fine* от Правилата), всяка една от страните представя бележки по становището на насрещната страна.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателят е роден през 1984 г. и живее в град Варна.

7. На 16 септември 1996 г. жалбоподателят, тогава на единадесет години, придружен от две момчета на възраст съответно дванадесет и петнадесет години, влязъл в постройката на електрически трансформаторен пост, чиято врата била отворена и който се намирал в парка „Детски свят“, на 200 метра от блока, в който живеел. Той проникнал в едно от вътрешните помещения, което също не било заключено. Когато се навел да вдигне едно парче тенекия, двадесет киловатов ток протекъл през тялото му; косата му се запалила и той изпаднал в кома.

8. Жалбоподателят бил отведен в болница, където останал около два месеца и половина. Токовият удар довел до некроза на част от черепната кост и на подлежащата твърда мозъчна обвивка. На мястото на некротичните тъкани, чиято площ била с осем сантиметра широчина на дванадесет сантиметра дължина, била присадена кожа.

9. Това произшествие било повод за откриване на предварително следствие, по време на което разследващите органи извършили оглед на мястото на произшествието, разпитали девет свидетеля, в това число и жалбоподателя, разпоредили да бъдат извършени медицинска и техническа експертиза и събрали писмени доказателства.

10. На неуточнена дата през 1998 г. районният прокурор във Варна внесъл обвинителен акт срещу служителя в публична организация за електроснабдяване („електроснабдителна организация“) М. Д., който е заемал длъжността технически началник на сектор. По отношение на раните, причинени на жалбоподателя, той бил обвинен за причиняване на тежка телесна повреда поради немарливо изпълнение на занятие, престъпление по чл. 134, ал. 1, т. 1 от Наказателния кодекс.

11. Варненският районен съд заседавал на 14 септември 1998 г. Жалбоподателят бил конституиран като граждански ищец.

12. Прокурорът отбелязал, че съгласно длъжностната си характеристика М. Д. имал задължението да подsigури техническата безопасност на всички трансформаторни постове, които се намирали в неговия сектор. Прокурорът представил също така административно разпореждане от декември 1980 г., с което, наред с останалото, се прехвърля безвъзмездно собствеността върху съответния трансформаторен пост на електроснабдителната организация от друг публичен орган („ДИО Варна – Запад“). Той представил писма от кметството на Варна и от директора на младежкия център „Детски свят“, потвърждаващи, че трансформаторният пост не им принадлежи.

13. При разпита пред районния съд жалбоподателят посочил, че по времето на събитията той не бил запознат с функциите на постройката, бил влизал там няколко пъти и че табелката, поставена на входната врата на трансформаторния пост била ръждясала и надписът не се четял. Другите две момчета дали показания в същия смисъл.

14. Като свидетел бил разпитан охранител, който посочил, че в навечерието на инцидента видял, че вратата на трансформаторния пост била отворена и помолил да уведомят за това електроснабдителната организация. Той потвърдил, че често виждал деца да играят вътре.

15. К.К., полицейски инспектор, посочил, че два пъти е виждал отворена вратата на въпросния трансформаторен пост. Той заявил, че знаел, че децата от квартала имали навика да играят вътре. Той потвърдил, че бил информирал за това своя началник.

16. В заключенията си, представени пред районния съд, лекарят експерт потвърдил, че присадената кожа на мястото на костта е недостатъчна защита за мозъка и че за живота на жалбоподателя имало постоянен риск.

17. Техническият експерт, разпитан от районния съд, констатирал, че вътрешните помещения в трансформаторния пост не били оборудвани с блокировки, съобразени с действащите норми, и че това било така от изграждането на инсталацията. Експертът посочил, че задължението за инсталирането на тези блокировки било в тежест на собственика, но не било изяснено кой е той. Също така вратата на трансформаторния пост била отворена. Той уточнил, че са нарушени членове I-7-32 и V-2-28 (5) от Правилника за устройството на електрическите уредби.

18. Разпитан пред районния съд, М. Д. уточнил, че е работил в трансформаторния пост през месеците, предшествващи произшествието и че е намирал вратата затворена. Той признал, че е констатирал, че вътрешните помещения не са имали блокировки. Все пак той изтъкнал, че не бил отговорен за техническата безопасност на трансформаторните постове, които не били собственост на електроснабдителната организация. Що се отнася до тези трансформаторни постове, М. Д. изтъкнал, че техниците на организацията извършвали там само манипулации, необходими за доброто функциониране на електрическата мрежа. Той посочил, че след произшествието е монтирал нова ключалка, така че да се избегне повторението на подобно произшествие.

19. Разпитани пред съда, другите служители на електроснабдителната организация потвърдили, че в регистрите на организацията не се споменават собствениците на трансформаторните постове, които не принадлежат на организацията (показание на П. К., началник на техническия контрол), но имало специализирана служба (*Служба „Контрол на пласмента“*), която би трябвало да знае кои са

собствениците на този тип инсталации (показание на Т. Б., инженер). Те обяснили, че само техниците на електроснабдителната организация, а не собственикът, имали право да изключват от напрежение трансформаторен електрически пост (показание на Т. Б., инженер). Й. П., отговорник за техническия сектор, признал, че що се отнася до него, бил видял известно време преди произшествието, че вратата на трансформаторния пост била отворена. Той посочил, че в определен период от време този трансформаторен пост принадлежал на Окръжния комитет на ДКМС, но той не познавал настоящия му собственик.

20. С решение от 14 септември 1998 г. районният съд оправдал М. Д. и отхвърлил гражданския иск. Съдът счел, че не било установено, че трансформаторният пост принадлежи на електроснабдителната организация, тъй като правото на собственост не било прехвърлено в предписаната от закона форма. От друга страна, било прието, че съгласно съответните разпоредби на вътрешното право, собствениците и ползвателите са единствените отговорни за техническата безопасност на техните трансформаторни постове. Предвид тези аргументи съдът стигнал до заключението, че М. Д. не е имал задължението да подsigури безопасността на трансформаторен пост, който не принадлежал на електроснабдителната организация, тъй като длъжностната му характеристика не можела да дерогира съответните законови разпоредби.

21. Прокурорът и жалбоподателят обжалвали. Съдебно заседание имало на 16 септември 1999 г. Прокурорът и жалбоподателят изтъкнали, че съгласно чл. 2 от Закона за електростопанството трансформаторните постове са държавна собственост. Позицията се на чл. 20 от същия закон, те изтъкнали, че електроснабдителната организация трябвало да контролира техническата безопасност на трансформаторните постове. С решение от същия ден Варненският окръжен съд отменил решението на първата инстанция поради противоречие в мотивите и разпоредил делото да бъде разгледано отново.

22. Районният съд провел заседание на 9 май 2001 г. С решение от същия ден той оправдал М. Д. с мотива, че последният нямал задължение да подsigурава техническата безопасност на трансформаторен пост, за който не било доказано, че принадлежи на електроснабдителната организация. Гражданският иск отново бил отхвърлен.

23. Жалбоподателят и прокурорът обжалвали.

24. Варненският окръжен съд провел заседание на 14 февруари 2002 г. Жалбоподателят поискал да бъдат представени доказателства относно собствеността върху трансформаторния пост и по-специално – документ от Министерството на енергетиката. Молбата му била

отхвърлена с мотива, че тези документи не могли да донесат съответна информация.

25. С решение от 15 март 2002 г. окръжният съд потвърдил решението на долната инстанция. Тълкувайки чл. 20, ал.1 от Закона за електростопанството във връзка с чл. 21 от същия закон, съдът стигнал до заключението, че електроснабдителната организация не е била натоварена със задължението за контрол на безопасността на електрическите съоръжения, на които не е собственик или ползвател. Той изтъкнал, че дори трансформаторният пост видимо да бил собственост на държавата, нямало никакво доказателство, което да позволи да се стигне до заключението, че електроснабдителната организация е собственик или ползвател по смисъла на Закона за електростопанството. От друга страна, окръжният съд приел, че понятието **„добро техническо състояние“**, съдържащо се в длъжностната характеристика на обвиняемия, не включва понятието „безопасност“ на инсталациите.

26. Жалбоподателят подал касационна жалба.

27. На 14 октомври 2002 г. се провело съдебно заседание.

28. На 26 ноември 2002 г. Върховният касационен съд отхвърлил жалбата. В мотивите си Върховният съд потвърдил тълкуването на вътрешното право, направено от окръжния съд. От друга страна, той изтъкнал, че инвеститор на съоръжението на трансформаторния пост е обществената организация „ДИО Варна-Запад“ и че правото на собственост не е било прехвърлено на електроснабдителната организация в предвидената от закона форма.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Закон за електростопанството от 1975 година (по-надолу „ЗЕ“) и Правилник за прилагане на Закона за електростопанството

29. Съгласно чл. 2 от ЗЕ, отменен на 16 юли 1999 г., електрическите централи за производство на електрическа енергия и електрическите уредби и мрежи за пренос и разпределение на електрическа енергия са държавна собственост. Кооперациите и другите организации могли да придобиват такива обекти след разрешение от страна на Асоциация „Енергетика“.

30. Съгласно чл. 20 от същия закон, контролът по техническата изправност на електроенергийните уредби и инсталации се упражнява от Асоциация „Енергетика“.

31. Контролните органи на Асоциация „Енергетика“ могли да извършват проверки и да дават задължителни предписания на ползвателите (чл. 65 от Правилника за прилагане на закона за

електростопанството). В случай на неизправност на електрическо съоръжение, застрашаваща безопасността на персонала, те трябвало да вземат предпазни мерки или да изключат от напрежение неизправното съоръжение (чл. 66 от Правилника за прилагане на закона за електростопанството).

32. Съгласно чл. 64, ал. 2, от Правилника за прилагане на закона за електростопанството, отменен на 14 април 2000 г., публичните предприятия за електроразпределение също упражнявали контрола, предвиден в чл. 20 от ЗЕ.

33. В рамките на предоставената им компетентност други органи и организации също могли да контролират електроенергийните уредби и инсталации (чл. 22 от ЗЕ).

34. Съгласно чл. 21 от ЗЕ, ведомствата и стопанските организации упражняват контрол за техническата изправност и безопасност на стопанисваните от тях електрически съоръжения.

35. Съгласно чл. 17 от Правилника за прилагане на закона за електростопанството собствениците и ползвателите носели отговорност за щетите, дължащи се на лошото техническо състояние или липсата на обезопасяване на техните електрически инсталации и мрежи.

В. Наредба № 9 от 2004 г. за техническата експлоатация на електрически централи и мрежи

36. Член 119 от тази наредба предвижда, че техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти се контролират от упълномощени за това лица от министъра на икономиката и енергетиката. Същите тези лица са длъжни да разследват причините при крупни аварии и нарушения на техническите правила за експлоатация на съоръженията.

С. Наказателен кодекс

37. Членове 133 и 134 от Наказателния кодекс предвиждат, че тежките телесни повреди, причинени поради немарливо изпълнение на занятие или на друга дейност, задължително се наказват.

Д. Наказателно-процесуален кодекс от 1974 година (НПК от 1974)

38. Съгласно приложимите разпоредби на НПК от 1974 г., вече отменен, пострадалият можел да подаде граждански иск в рамките на наказателното производство, за да иска обезщетение за причинените от престъплението вреди (чл. 60).

39. Гражданският иск в съдебното производство можел да бъде предявен само срещу подсъдимия и срещу други лица, които носят гражданска отговорност за вредите, причинени от престъплението. (чл. 62).

40. Пострадалият от престъпление можел също така да предяви иска си за обезщетение пред гражданския съд. Ако изберял този път обаче, не можел да се конституира като граждански ищец в наказателното производство (чл. 60, ал.2).

41. От друга страна, гражданските съдилища са обвързани със заключенията, направени от наказателните съдилища в окончателните им решения, по отношение извършването на деянието и вината на дееца (чл. 372, ал. 2, от НПК от 1974 г. и чл. 222 от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г., вече отменен).

Е. Закон за задълженията и договорите

42. Член 45 и следващите от този закон определят деликтната отговорност.

43. Съгласно чл. 45 всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму.

44. Съгласно практиката на българския върховен съд на основание чл. 45 от юридическите лица не може да бъде търсена гражданска отговорност (*пост. № 7 от 30 декември 1959 г., Пленум на ВС*), но може на основание членове 49 и 50.

45. Съгласно чл. 49 този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа.

46. Съобразно чл. 50 от същия закон, за вредите, произлезли от каквито и да са вещи, отговарят солидарно собственикът и лицето, под чийто надзор те се намират.

47. По смисъла на чл. 110 и чл.114, деликтната отговорност се погасява с изтичане на петгодишен давностен срок, считано от откриване на дееца.

48. Член 116, ал.3 (б) предвижда, че давността се прекъсва с подаване на иск пред съда, при условие че същият бъде допуснат от компетентния съд.

ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНИТЕ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

49. Жалбоподателят твърди, че на държавата трябва да бъде търсена отговорност за тежката травма, която той е понесъл вследствие на токовия удар в постройката на електрическия трансформаторен пост. Той посочва също така неадекватния характер на реакцията на съдебните власти. Жалбоподателят се позовава на чл. 2 от Конвенцията в съответната му част, както следва:

„Правото на живот на всеки се защитава от закона. (...)“

50. В решението си от 8 септември 2009 г. Съдът обявява жалбата за допустима, след като е преценил, че ще се произнесе относно твърдението на Правителството за недопустимост поради неизчерпване на вътрешните способности за защита, заедно с решението по същество (*виж Илия Петров с/у България (реш.)*, № 19202/03, 8 септември 2009 г.).

A. Материалноправен аспект на член 2

1. Становища на страните

51. Жалбоподателят припомня, че на единадесетгодишна възраст е получил токов удар в постройката на трансформаторен пост, който се намирал в обществен детски парк, разположен на около двеста метра от жилището му. Той е бил хоспитализиран в състояние на кома и част от черепа му е била премахната, тъй като тъканите са били некротични. На мястото на костта е била присадена кожа, която не представлява достатъчна защита за мозъка. Животът на жалбоподателя е непрекъснато под заплаха, тъй като всеки инцидент, дори и най-безобидният, за него може да се окаже фатален.

52. Жалбоподателят твърди, че даденият инцидент е по вина на властите в държавата, които носят отговорност за безопасността и правилното функциониране на мрежите за електроразпределение. Той припомня, че съгласно действащото по това време вътрешно законодателство, електрическите централи за производство на електрическа енергия и електрическите уредби и мрежи за пренос и разпределение на електрическа енергия са били държавна собственост. Съгласно същото законодателство, електроснабдителните организации и държавните власти са имали задължението да подсигурят правилното функциониране и безопасността на тези съоръжения. Следователно фактът, че трансформаторният пост, в който е станал

инцидента, не е бил заключен и не е бил оборудван с необходимите блокировки, изисквани от националното законодателство, се дължи на немарливостта на лицата и властите, отговорни да осъществяват контрол върху това съоръжение.

53. Правителството обръща внимание, че дейностите, свързани с експлоатацията и контрола на електрическите мрежи и инсталации, са регламентирани от Закона за електростопанството и правилника за прилагането му, както и от известен брой наредби. Посочените актове, наред с останалото, определят условията за безопасност, които трябва да бъдат спазени, за да се предотвратят инцидентите, свързани с тези опасни дейности. Правителството е на мнение, че съобразно чл. 2 от Конвенцията българската държава е изпълнила позитивното си задължение да приеме законодателство, опазващо живота на физическите лица в тази област.

2. Преценката на Съда

54. Правото на живот е от първостепенно значение в системата на Конвенцията. Съгласно константната практика на Съда, чл. 2 от Конвенцията задължава държавите, наред с останалото, да предприемат всички необходими мерки, за да запазят живота на лицата, намиращи се под тяхна юрисдикция (виж, сред много други, *Л. Ц. Б. срещу Обединеното кралство (L.C.B. c. Royaume-Uni)*, 9 юни 1998 г., § 36, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-III; *Пол и Одрю Едуардс срещу Обединеното кралство (Paul et Audrey Edwards c. Royaume-Uni)*, № 46477/99, § 54, ЕСПЧ 2002-II). Посоченото задължение е приложимо в контекста на всяка дейност, обществена или не, при която правото на живот е застрашено, *a fortiori* за дейностите от индустриален характер, които са по природа опасни (*Онерйълдъз с/у Турция [GC]*, № 48939/99, § 71, ЕСПЧ 2004-XII). Съдът държи да припомни, че чл. 2 от Конвенцията се прилага и в случаите, когато лицето накрая е оживяло след тежък инцидент, поставящ в опасност живота му (виж *Будаева и други срещу Русия (Boudaïeva et autres c. Russie)*, №№ 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 и 15343/02, § 146, ЕСПЧ 2008 (извадки)).

55. Позитивното задължение съдържа в себе си преди всичко дълга на държавите да създадат законовата и административна рамка, насочена към ефикасна превенция и осуетяваща възможността за заплахата правото на живот. В специфичния случай на дейности, наречени „опасни“, законодателството трябва да урежда разрешението, прилагането, експлоатацията, безопасността и контрола, отнасящи се до дейността, както и да наложи на всяко засегнато от тази дейност лице да приеме практически мерки, които да осигурят ефективната защита на гражданите, чиито живот може да бъде изложен на опасностите, присъщи за въпросната област. Обществеността трябва да

бъде достатъчно информирана за рисковете, присъщи на въпросната дейност. Приложената регламентация трябва също така да предвижда адекватни процедури, които да са съобразени с техническите аспекти на въпросната дейност и да позволяват да бъдат определени както нейните пропуски, така и грешките, които могат да бъдат допуснати в тази връзка от отговорните на различните нива лица (виж *Онерйълдъз*, вече цитирано, §§ 89 и 90).

56. Съдът отбелязва, че в дадения случай жалбоподателят е бил жертва на тежък инцидент в електрически трансформаторен пост: получил е токов удар от 20 000 волта, вследствие на който е изпаднал в кома и е получил усложнения в областта на черепа, които поставят живота му в постоянна опасност (виж параграфи 7, 8 и 16 по-горе). Той счита, че по подобие на складирането на битови отпадъци (виж решението *Онерйълдъз*, вече цитирано, § 71) експлоатацията на мрежи за разпределение на електричество с високо напрежение представлява дейност с висока степен на риск за хората, които по една или друга причина се намират в близост до тези съоръжения. От тук следва, че принципите, посочени в цитираната съдебна практика, са приложими и по настоящото дело.

57. Съдът счита, че когато държавата поставя електрически съоръжения от типа на това в дадения случай, нейната отговорност в светлината на чл. 2 от Конвенцията включва превенция на рисковете, присъщи за тези съоръжения. Трябва да припомним, че позитивното задължение, наложено от този член, е задължение за средствата, а не за резултатите. Съдът счита, че в областта на изследваната дейност държавата има задължението да обозначи електрическите съоръжения с високо напрежение. Съдът трябва да изследва дали българските власти са създали адекватна регламентация относно тази дейност.

58. По времето на дадените събития експлоатацията на мрежите за разпределение на електричество е била регламентирана в Закона за електростопанството и правилника за прилагането му (виж параграфи 29-35 по-горе). Що се отнася до нормите за безопасност, които е трябвало да се спазват в тази област, то те са били уредени от Правилника за устройството на електрическите уредби, който, наред с останалото, изисквал електрическите трансформаторни постове да бъдат снабдени с блокировки и вратите им да бъдат затворени по начин, който да не позволява на неоторизирани лица да влизат в тези постройки (виж параграф 17 по-горе). По мнение на Съда става дума за нормативна уредба, която е била достатъчно ясна и възискателна, и спазването на която по принцип е било достатъчно, за да се осигури безопасност на съоръженията с високо напрежение и за превенцията на потенциално смъртоносни инциденти, като този в дадения случай.

59. В същото време, в случая на жалбоподателя, тези правила за безопасност не са били спазени. Следователно поставя се въпросът

дали вътрешното законодателство е предвиждало достатъчно ефикасни процедури за контрол, за да подsigури ефективното прилагане на правилата за техническа безопасност на тези съоръжения. По специално Съдът трябва да изследва дали приложимото законодателство е предвиждало редовни проверки, които да позволят да се вземат превантивни мерки, когато е констатиран пропуск или когато е сигнализирано за такъв.

60. Законът за електростопанството от 1975 г. и правилникът за прилагането му задължавали собствениците и ползвателите на различните електрически съоръжения с високо напрежение да подsigурят тяхната „техническа изправност“ и тяхната безопасност (виж параграф 34 по-горе). Същите актове налагали на електроснабдителните организации да следят за правилното функциониране на всички съоръжения, без значение кои са техните собственици (виж параграф 32 по-горе). Освен това „техническата изправност“ на съоръженията е била предмет на контрол и от органите на Асоциация „Енергетика“. Те са могли да дават задължителни предписания на ползвателите и трябвало да взимат превантивни мерки в случай на технически проблеми, представляващи опасност за персонала, работещ с тези съоръжения (виж параграф 31 по-горе).

61. Изглежда, че вътрешното законодателство е правило разлика между понятията „техническа изправност“ и „безопасност“ на съоръженията за електроразпределение и че е съществувала разлика по отношение на отговорността за тяхното прилагане. Съдът отбелязва, че вътрешната уредба изглежда като да е давала приоритет на техническата изправност на системата за електроразпределение, която е трябвало да бъде подsigурена и контролирана от всички изброени ведомства, физически и юридически лица: ползватели, собственици, електроснабдителна организация и Асоциация „Енергетика“. За сметка на това безопасността на съоръженията е единствено в отговорностите на техните собственици и ползватели. Очевидно органите на Асоциация „Енергетика“ имали правната възможност да контролират този аспект от експлоатацията на мрежите за електроразпределение. Въпреки това по времето на събитията вътрешното законодателство не ѝ е налагало по недвусмислен начин никакво задължение да извършва редовни проверки на въпросните съоръжения. Едва през 2004 г. е предвидена такава възможност и на определени от министъра на енергетиката органи са дадени прерогативи в този смисъл (виж параграф 36 по-горе).

62. Съдът счита, че незаинтересоваността на властите от контрола върху безопасността на съоръженията за електроразпределение с високо напрежение изглежда трудно съвместима с тяхното позитивно задължение да вземат необходимите мерки, така че да минимизират риска от смъртоносни инциденти, свързани с експлоатацията на тези

съоръжения. Несъмнено българската държава е била приела мерки за безопасност относно тези съоръжения, които са били задължителни за собствениците и за ползвателите им. Въпреки това, като се вземе предвид важността на тези съоръжения, обема на инфраструктурите, свързани с доставянето и разпределението на електричеството, със сигурност големия брой техни собственици и ползватели и високото ниво на риск за живота на лицата, които ги експлоатират, Съдът счита, че властите е следвало да приложат ефикасна система за идентифициране на собствениците и ползвателите на опасните съоръжения, така че да подсилят спазването на правилата за безопасност в тази област. Необходимо е да се отбележи, че по времето на съответните събития такава система не е съществувала. Това е направило невъзможно идентифицирането на собственика или на актуалния ползвател на въпросния трансформаторен пост, въпреки че съдилищата са приели, че очевидно става дума за имот държавна собственост (виж параграф 25 по-горе).

63. Без да иска да подцени непредвидимостта на човешкото поведение и факта, че жалбоподателят, тогава единадесетгодишен и придружен от други двама малолетни, е демонстрирал голяма непредпазливост, прониквайки във видимо изоставена постройка, чиито функции той не е познавал, Съдът счита, че определящият фактор за инцидента на 16 септември 1996 г. е липсата на система за контрол на правилното прилагане на нормите за безопасност при експлоатацията на електрически съоръжения с високо напрежение. В тази връзка той отбелязва, че въпросният трансформаторен пост се е намирал в парк, предназначен за деца, в близост до жилищен квартал (виж параграф 7 по-горе). Предупредителната табелка, указваща, че съоръжението е с високо напрежение, била ръждясала и не се четяла, а отворената врата на постройката е била забелязана неколккратно, в това число и от полицейски служител, за което той е уведомил началниците си (виж параграфи 14 и 15 по-горе). Електроснабдителната организация също е била в течение на тези смущения във функционирането (виж параграфи 18 и 19 по-горе). При тези обстоятелства и взимайки предвид факта, че съгласно вътрешното законодателство обезопасяването на съоръжението е било в отговорностите на собственика му, властите са могли да положат необходимите усилия да го идентифицират и да му наредят да обезопаси въпросния трансформаторен пост. При отсъствието на такова обезопасяване появата на инцидент като този в дадения случай в парк, посещаван от деца и младежи, е била само въпрос на време.

64. Съдът счита, че отклонението от задълженията на властите е особено жалко, тъй като обезопасяването на въпросното съоръжение, видимо не изисква значителни средства. Действително, известно време след въпросния инцидент служителите в електроснабдителната

организация самоинициативно са сменили ключалката на вратата на постройката на трансформаторния пост (виж параграф 18 *in fine* по-горе).

65. Съдът стига до заключението, че подобни обстоятелства водят до нарушение на чл. 2 от Конвенцията в неговия материалноправен аспект, след като става ясно, че посоченият в тази връзка аргумент от Правителството и свързан с изхода на евентуално производство за вреди и обезщетение срещу собственика на дадения трансформаторен пост (параграф 69) няма да имат последствия поради причини, изложени по-долу в параграф 79.

В. Процесуален аспект на чл. 2

1. Становища на страните

66. Жалбоподателят твърди, че съдебната реакция на българските власти по отношение на инцидента от 16 септември 1996 г. не удовлетворява процесуалните изисквания на чл. 2 от Конвенцията. Малко след инцидента е открито наказателно производство и прокуратурата е изправила пред съда служител на електроснабдителната организация, като го е обвинила в причиняването поради немарливост на тежки телесни повреди на жалбоподателя. Последният е бил конституиран като граждански ищец в производството. Наказателното производство завършило с оправдаване на обвиняемия и отхвърляне на гражданския иск с мотива, че електроснабдителната организация, която била наела въпросния служител, не била собственик на дадения трансформаторен пост и следователно служителят не бил отговорен за контрола по безопасността на това съоръжение. По този начин властите, натоварени с наказателното преследване, не са изпълнили задължението си да идентифицират отговорните за инцидента, който е поставил в опасност живота на жалбоподателя.

67. Жалбоподателят изтъква факта, че отхвърлянето на гражданския му иск в наказателното производство прави невъзможно инициирането на ново гражданско производство срещу същия ответник, тъй като решението на съда в частта относно обезщетението за претърпени вреди има силата на присъдено нещо.

68. Правителството отбелязва, че наказателното производство е инициирано от Районната прокуратура във Варна срещу един от местните отговорници на електроснабдителната организация. В края на това производство наказателните съдилища са приели, че това лице не е наказателно отговорно за тежките телесни повреди, причинени на жалбоподателя, тъй като не е било негова работа да подsigури безопасността на това електросъоръжение, на което работодателят му

не е бил нито собственик, нито ползвател. Правителството отбелязва, че това съдебно решение е подробно мотивирано и съобразено със съответните разпоредби на вътрешното право.

69. Правителството счита, че жалбоподателят не се е възползвал от възможностите, които му предоставя вътрешното право, за да получи парично обезщетение. По-специално, той е можел да заведе граждански иск за обезщетяване на вреди и загуби срещу собственика или ползвателя на трансформаторния пост, които съгласно вътрешното законодателство били отговорни за вредите, нанесени от техните небезопасени електросъоръжения.

2. Преценката на Съда

70. Съгласно константната практика на Съда, в случаите на загуба на човешки живот при обстоятелства, при които може да бъде ангажирана отговорността на Държавата, чл. 2 изисква от Държавата да гарантира с всички възможни средства, с които разполага, че ще реагира подобаващо – по съдебен или друг начин, позволявайки на законодателния и административен апарат, предвиден да охранява правото на живот, да заработи както трябва и да гарантира преследването и санкцията на всяко нарушение на това право. (*Онерйълдъз*, вече цитирано, § 91, *Будаева*, вече цитирано, § 138). Същите стандарти на защита се прилагат и в случаите на инцидент, представляващ неминуема опасност за живота на лице, което в края на краищата е оживяло (виж, *mutatis mutandis*, *Яса срещу Турция* (*Yaşa c. Turquie*), 2 септември 1998 г., §§ 98-100, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-Vi и *Макарацис срещу Гърция* [GC], № 50385/99, § 73, ЕСПЧ 2004-XI).

71. Ако нарушението на правото на живот или на физическата неприкосновеност не е умишлено, позитивното задължение да се създаде „ефикасна съдебна система“ не изисква обезателно във всички случаи наказателно производство и то може да бъде изпълнено и по граждански, административен и дори дисциплинарен път (виж например *Во срещу Франция* [ГК], (*Vo c. France* [GC]), № 53924/00, § 90, ЕСПЧ 2004-VIII; *Калвели и Чилио срещу Италия* [GC], (*Calvelli et Ciglio c. Italie*), № 32967/96, § 51, ЕСПЧ 2002-I; *Мастроматео срещу Италия* [GC], (*Mastromatteo c. Italie*), № 37703/97, § 90, ЕСПЧ 2002-VIII).

72. В специфичния контекст на опасните дейности Съдът обаче е приел, че се налага официално разследване дотолкова, доколкото публичните власти често са единствените, които разполагат с достатъчно знания, необходими за идентифициране и установяване на сложните явления, които могат да бъдат причина за такива инциденти. Според Съда, когато споменатите власти, с ясното съзнание за последствията и съобразно поверените им правомощия, не са взели

необходимите и достатъчни мерки за да намалят рисковете, присъщи за една опасна дейност, отсъствието на инкриминиране и на преследване срещу лицата, отговорни за посегателство върху правото на живот може да доведе до нарушение на чл. 2, без да се изключва която и да е било друга форма на оплакване, която пострадалите могат да упражнят по собствена инициатива. (виж *Öneryıldız*, вече цитирано, § 93).

73. Въпросното следствие трябва да бъде независимо и безпристрастно и трябва да отговоря на някои критерии за ефективност. То трябва да бъде от такова естество, че да осигурява наказателно преследване на посегателството върху правото на живот, произтичащо от опасна дейност, ако и доколкото, резултатите от разследването оправдават това преследване. Компетентните власти трябва да покажат особена бдителност и бързина и да подхождат служебно към разследване, което от една страна да определи обстоятелствата, в които такова посегателство се е осъществило, както и слабостите в приложението на правната рамка и, от друга страна, да идентифицира лицата или държавните органи, въввлечени, по какъвто и да е било начин в развитието на обстоятелствата (виж *Онерйълдъз*, вече цитирано, § 94).

74. Обръщайки се към фактите в дадения случай, съдът отбелязва, че наказателно разследване е образувано малко след инцидента на 16 септември 1996 г. През 1998 г. прокуратурата е повдигнала обвинение срещу М. Д., технически началник на сектор, нает от електроснабдителната организация, за това, че е причинил на жалбоподателя тежка телесна повреда поради немарливост. В хода на разглеждането на наказателното дело се оказало, че основният въпрос, на който трябвало да отговорят съдилищата бил, на кого принадлежал необезопасения трансформаторен пост, тъй като съгласно вътрешното законодателство, както е било тълкувано от съдилищата, именно собственикът или ползвателят на съоръжението е трябвало да подсигури спазването на правилата за безопасност (виж параграфи 20-28 по-горе). След като се е установило, че трансформаторният пост не принадлежи на електроснабдителната организация, обвиненията срещу М. Д. били оттеглени (пак там).

75. Жалбоподателят не е оспорил независимостта и безпристрастността на разследващите органи и на съда, които са се произнасяли по това наказателно дело (виж параграфи 66 и 67 по-горе). Съдът, от своя страна, не забелязва никакъв знак за пристрастност от страна на властите, натоварени с разглеждането на това наказателно дело.

76. Все пак Съдът констатира, че воденото разследване не е дало отговор на основния въпрос, който обуславя идентифицирането на отговорните за дадения инцидент, а именно – кой е собственикът или

актуалният ползвател на необезопасения трансформаторен пост. Изглежда, че разследващите органи не са се опитали в началото да определят служителите, на които може да се търси отговорност за факта, че съоръжението е било изоставено и необезопасено в продължение на години. Също така властите не са направили никакво усилие в края на наказателното разследване, когато съдилищата вече били установили, че трансформаторният пост не принадлежи на електроснабдителната организация, да идентифицират собствениците.

77. Съдът припомня официалната констатация, до която е стигнал в своя анализ по отношение на позитивното задължение на Държавата, произтичащо от чл. 2 в неговия материалноправен аспект: Държавата не е изпълнила задължението си да приложи ефикасна система за идентифициране и контрол на собствениците и ползвателите на съоръжения за електроразпределение с високо напрежение (виж параграфи 61-63 по-горе). Той констатира освен това, че проведеното разследване на дадените събития не се е занимало също така със съществуването или отсъствието на такава система за контрол, и поради този факт то не е било в състояние да идентифицира организационните отклонения, които са били в основата на инцидента от 16 септември 1996 г.

78. Тези елементи са достатъчни на Съда, за да стигне до заключението, че проведеното официално разследване не е довело до желаната ефективност поради ограничения си обхват.

79. В своето становище Правителството акцентира върху възможността жалбоподателят да заведе иск за обезщетение и вреди срещу собственика или ползвателя на необезопасеното съоръжение (виж параграф 69 по-горе). Съдът отбелязва обаче, че дори в рамките на наказателното производство, открито след инцидента от 16 септември 1996 г., което е продължило шест години и в което са участвали органите на предварителното следствие, прокуратурата и три съдебни инстанции, собственикът на въпросния трансформаторен пост не е бил идентифициран. При тези обстоятелства възможността за жалбоподателя да идентифицира собственика на въпросния трансформаторен пост, за да заведе ново дело за обезщетение и вреди, изглежда съвсем хипотетична. При всяко положение Съдът счита, че при специфичните обстоятелства на настоящото дело и при отсъствието на ефективно официално разследване, един граждански иск за обезщетение и вреди от страна на жалбоподателя не би представлявал „адекватна съдебна реакция“ по смисъла на чл. 2 от Конвенцията (виж *Онерйълдъз*, вече цитирано, § 93). От тук следва, че претенцията за неизчерпване на вътрешноправните способности за защита, формулирана от Правителството, трябва да бъде отхвърлена (виж параграфи 50 и 69 по-горе).

80. Следователно, налице е нарушение на чл. 2 в неговия процесуален аспект.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

81. Посочвайки същите факти, жалбоподателят се оплаква, че властите не са изпълнили позитивното си задължение да защитят личния му живот. Той се позовава на чл. 8, който гласи следното в съответната си част:

„1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията.

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.“

82. Съдът указва, че оплакването, произтичащо от чл. 8 на Конвенцията се отнася до факти, които вече са разгледани в светлината на чл. 2. Предвид констатациите, които той е направил в тази връзка, Съдът счита, че не е нужно да изследва това оплакване отделно.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

83. Член 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди

84. Жалбоподателят иска 400 000 български лева (BGN) за понесени неимуществени вреди. Той моли и за 140 000 BGN за финансирането на хирургическа операция за възстановяването на черепа чрез импланти. Жалбоподателят иска и сумата от 500 000 BGN за понесени имуществени вреди и пропуснати ползи, поради невъзможността да упражнява квалифицирана професионална дейност.

85. Правителството счита, че претенцията на жалбоподателя относно неимуществените вреди е прекалено завишена, а що се отнася до имуществените вреди, приканва Съда да отхвърли молбата като спекулативна и зле обоснована.

86. Съдът не открива причинно-следствена връзка между констатираните нарушения и имуществените вреди, за които жалбоподателят твърди, че са свързани с претърпени загуби и пропуснати ползи и за които иска 500 000 BGN, и следователно отхвърля тази молба. Що се отнася до сумата, поискана за операция за възстановяване на черепа, Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е представил никакъв документ в подкрепа на тази претенция. Съдът не би искал да се спекулира в тази насока и счита, че претенцията трябва да се отхвърли като неоснователна.

87. Съдът счита, че жалбоподателят е понесъл ефективно неимуществени вреди поради констатираните нарушения на чл. 2 от Конвенцията. Произнасяйки се по справедливост, така както му налага чл. 41 от Конвенцията, Съдът счита, че на това основание на жалбоподателя трябва да бъдат присъдени 15 000 евро (EUR).

В. Разходи и разноски

88. Тъй като жалбоподателят не е формулирал искане относно разходите и разноските, Съдът счита, че не трябва да му присъжда парични средства на това основание.

С. Лихва за забава

89. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на максималния процент по заемите на Европейската централна банка, към която следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията в материалноправен аспект и следователно отхвърля претенцията за неизчерпване на вътрешноправните способности за защита, формулирана от Правителството;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 2 от Конвенцията в процесуален аспект;
3. *Постановява*, че по отношение на чл. 8 от Конвенцията не се поставя никакъв ясен въпрос;
4. *Постановява*

- а) че Държавата ответник следва да плати на Жалбоподателя, в рамките на три месеца от датата, на която решението влезе в сила, в съответствие с член 44, § 2 от Конвенцията, 15 000 евро (петнадесет хиляди евро), които да бъдат конвертирани в български лева по курса, приложим към датата на плащането им, плюс всички данъци които могат да бъдат наложени на Жалбоподателя, за неимуществени вреди;
- б) че от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до изплащането се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на Жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 24 април 2012 година, съгласно чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Фатос Арачи
Заместник-секретар

Лех Гарлицки
Председател